

LEBRIS

We know
books

ORIGEN

**OMILII
LA CARTEA
PROFETULUI IEREMIA**

VOLUMUL II

Traducere din limba greacă de
Cristian Tufan

E I K O N

București, 2024

STUDIUL INTRODUCȚIV.....	5
--------------------------	---

TOMUL II

OMILIA XII

Despre: <i>Așa zice Domnul Dumnezeu lui Israel: Tot ulciorul se umple cu vin (Ier. 13, 12), până la... ochii mei vor vărsa lacrimi, pentru că turma Domnului va fi dusă în robie (Ier. 13, 17).</i>	23
---	----

OMILIA XIII

Despre: <i>Oare cui îi va părea rău de tine, Ierusalime? până la îi voi lipsi de copii</i>	43
--	----

OMILIA XIV

Despre: <i>Vai de mine, mamă, că m-ai născut să fiu om de ceartă și de pricină pentru toată țara! (Ier. 15, 10), până la: De te vei întoarce, Eu te voi aduce la starea cea dintâi (Ier 15, 19)</i>	49
---	----

OMILIA XV

Despre: <i>Vai de mine, mamă! (Ier. 15, 10) din nou și într-un alt fel, până la Blestemat omul care își pune nădejdea într-un om (Ier. 17, 5)</i>	71
---	----

OMILIA XVI

Despre: <i>Iată, voi trimite mulțime de pescari, zice Domnul (Ier 16, 16)</i>	81
---	----

OMILIA XVII

Despre: *Prepeșița își face auzit glasul, până la Eu n-am dorit o zi de om?* 91

OMILIA XVIII

Despre: *Fost-a cuvântul Domnului către Ieremia: și i-a zis: „Scoală și intră în casa olarului”, până la: ca să-și facă țara grozăvie și batjocură veșnică* 99

OMILIA XIX

Despre: *Auzind Pașhurr, fiul preotului Imer (Ier. 20, 1), până la: M-ai înșelat, Doamne, și am fost înșelat (Ier. 20, 7) ..* 119

OMILIA XX

Despre: *Tu m-ai înșelat, Doamne, și am fost înșelat, din nou și într-un alt mod, până la Și pătrunzi rărunchii și inimile*137

LBRIS

We know
books

Tomul II

OMILIA XII

Despre: Așa zice Domnul Dumnezeu lui Israel:
Tot ulciorul¹ se umple cu vin² (Ier. 13, 12), **până**
la... ochii mei vor vărsa lacrimi, pentru că turma
Domnului va fi dusă în robie (Ier. 13, 17).

Ceea ce a primit profetul drept poruncă din partea lui Dumnezeu trebuie să fie vrednic de Dumnezeu.³ Ori, se pare că nu ar fi vrednic de Dumnezeu, dacă ne ținem după literă, așa încât alții ar spune

¹ Ulciorul este un recipient în formă ovoidă, din piatră sau pământ ars. Era folosit pentru păstrarea lichidelor. Mereu pline cu apă, ulcioarele se foloseau de către evrei la ritualurile de curățire. Cu timpul s-a constatat că aceste ritualuri au căzut în desuetudine, dată fiind ineficacitatea lor pentru a obține o adevărată purificare, adică iertarea păcatelor.

² Rod al pământului, vinul, alături de grâu și untdelemn, făcea parte din hrana zilnică a poporului lui Dumnezeu. Ca particularitate: *vinul veseleşte inima omului* (Ps 103, 16; Jud. 9, 13). Originea cultivării viței de vie îi este atribuită lui Noe. Dar el a fost surprins de efectele vinului (Fac. 9, 20), binefăcătoare și periculoase în același timp (Pilde 3, 10). Căci vinul trebuia consumat cu măsură: *În toate lucrurile tale fii cumpătat* (Is. Sir. 31, 26). Profeții îi critică pe conducătorii care beau mult, căci ei uită și de Dumnezeu și de îndatoririle lor (Iez. 44, 21). Un clan a decis, mult după intrarea în Canaan, să se abțină de la consumul vinului: nazireii, ca semn al închinării lor lui Dumnezeu (Am. 2, 12). Astfel, înainte de naștere, Samson a fost închinat voii divine (Jud 13, 4), Samuel (1R 1, 11) și Ioan Botezătorul (Lc. 7,33) la fel. Erau cazuri când nazireii făceau acest jurământ de abstenență de la vin pe o perioadă limitată de timp (Num. 6, 2-20). În alte cazuri, credincioșii erau sfătuiți să renunțe la vin pentru a evita orice compromis cu păgânismul. Apostolul Pavel va spune că prudența și iubirea creștină trebuie să regleze ascetismul acesta, ca să: *Nu fiți piatră de poticnire nici iudeilor, nici elinilor, nici Bisericii lui Dumnezeu* (1Cor. 10, 31).

³ Cf. *Filocalia lui Origen!*, 16.

înțelegând după literă: Scripturile acestea sunt o nebunie! Așa va spune *omul firesc*, căci *omul firesc nu primește cele ale Duhului lui Dumnezeu și pentru el sunt nebunie, căci nu poate să le înțeleagă, fiindcă ele se judecă duhovnicește* (1Cor. 2, 14). Iată deci ce spune textul: *Și tu vei spune acestui popor: iată ce spune Dumnezeuul lui Israel – ori ceea ce spune Dumnezeuul lui Israel trebuie să fie vrednic de Dumnezeuul lui Israel – tot ulciorul se umple cu vin. Și ei toți vor zice: Au doară noi nu știm că tot ulciorul se umple cu vin?* (Ier. 13, 12). Oamenii care dau răspunsul acesta îl dau ținându-se de literă și astfel pretind că știu că *tot ulciorul se umple cu vin*; ei se înșeală, căci nu este adevărat că tot ulciorul se va umple cu vin. Există ulcioare umplute cu untdelemn sau cu un alt lichid și sunt altele care rămân goale; și se înșelau deci, căci nu este adevărat că *tot ulciorul se va umple cu vin*. Cu toate acestea, poporul răspunde: *Au doară, noi nu știm că tot ulciorul se va umple cu vin?*, răspuns pe care îl vom explica, pe măsura mijloacelor noastre, în felul următor: dacă avem în vedere felurile de vin și ceea ce se spune despre acestea⁴, vom vedea, urmare a ceea ce sunt vinurile, că este adevărat să se spună despre ulcioare: *tot ulciorul se va umple cu vin*. Cu adevărat, dacă există printre ulcioare unul care să poată fi numit bun⁵, acesta se va umple cu un vin pe măsura calității sale și, dacă există un vin, care, în comparație cu altele și în măsura în care vinurile pot fi apreciate comparativ, este considerat prost, în funcție de calitatea vinului, ulciorul se va umple cu un vin prost.

Ce este posibil să găsim în Scriptură despre diferitele vinuri? Despre cele proaste este scris astfel: *Că via lor este din vița de vie a Sodomei și din șesurile Gomorei; strugurii lor sunt din struguri otrăviți și boboșele lor amare. Vinul lor este venin de scorpion și otravă pierzătoare*

⁴ „Ceea ce se spune” în Scriptură. Origen va arăta că Scriptura desemnează într-adevăr prin *vinuri* faptele bune și pe cele rele. Ulcioarele care conțin aceste vinuri sunt prin urmare oamenii, și în cazul acesta este drept să se spună că *tot ulciorul se va umple cu vin*, adică de faptele bune sau rele.

⁵ „Care să poată fi numit”, căci un ulcior este în principiu un lucru ce nu este nici bun nici rău, ci indiferent; cf *Omilia VIII*, 2.

de *aspidă* (Dt. 32, 32-33); și despre cele mai bune: *paharul Tău este, adăpându-mă, ca un puternic* (Ps. 22, 6), și Întelepciunea invită să se bea din paharul său zicând: *Veniți și mâncați din pâinea mea și beți din vinul pe care eu l-am amestecat cu mirodenii* (*Pilde* 9, 5). Deci există un vin din Sodoma și există un vin pe care Întelepciunea l-a amestecat cu mirodenii. Și mai citim: *Vreau să cânt pentru prietenul meu cântecul lui de dragoste pentru via⁶ lui. Prietenul meu avea o vie pe o coastă mănoasă* (Is. 5, 1), vie plantată de Dumnezeu, cea care este numită *via din Sorec*, căci este o vie Aleasă și Minunată⁷: mai există o vie a egiptenilor, pe care Dumnezeu o lovește după cuvântul acesta: *Bătut-a cu grindină via lor și smochinii lor cu piatră* (Ps. 77, 53). Te rog, ține seama că, din punct de vedere alegoric, toți oamenii

⁶ Via. Puține culturi depind atât de mult precum via de munca atentă și ingenioasă a omului și de anotimpuri. Israel a înțeles că toate roadele pământului explică generozitatea lui Dumnezeu. Prezența viilor pe pământ este semn că păcatul lui Adam nu a distrus în totalitate binecuvântarea lui Dumnezeu (Fac. 5, 29; Dt. 8, 8). În textul nostru, Israel este poporul cel necredincios. Isaia relatează cât de mare era iubirea lui Dumnezeu pentru via Sa, adică pentru poporul Său. El Își iubea via, o îngrijea și aștepta de la ea roade pe măsura grijii Sale. Dar la vremea culesului, via i-a dat doar gustul acru-amar al trădării; atunci El o va lăsa la dispoziția animalelor, care să o calce cu picioarele. Pentru Ieremia, Israel este un butaș ales devenit degenerat și neroditor. (Ier. 21, 8, 13). Iezechiel compară uneori cu o vie roditoare, apoi uscată și arsă pe Israel cel necredincios Dumnezeului său (Iez. 19, 10-14), alteori cu regele necredincios unei alianțe făcute sub jurământ (Iez. 17, 5-10). Reluând parabola lui Isaia, Iisus rezumă astfel istoria poporului ales: Dumnezeu nu a încetat să aștepte roadele viei Sale; dar, în loc să asculte pe profeții pe care El i-a trimis, lucrătorii viei i-au bătut (Mc. 12, 1-5). A trimis apoi o slugă, care a avut aceeași soartă, fiind bătută de lucrătorii viei. *În cele din urmă, L-a trimis pe Fiul Său, crezând că lucrătorii se vor rușina de Fiul Său.* Dar necredința lucrătorilor a atins cote maxime: L-au omorât pe Fiul Care era moștenitorul viei. De aceea, cei vinovați vor fi pedepsiți, iar moartea Fiului va deschide o nouă etapă a planului lui Dumnezeu: încredințată unor lucrători credincioși, via va da roade bogate.

⁷ Etimologia lui Sorec după Lagarde, *Traduction des noms hebreux*. Din *Cartea Judecătorilor* aflăm că Sorec era regiunea de origine a Dalilei. Este posibil să fie un ținut între Ierusalim și Marea Mediterană. Era o regiune mănoasă. În apropierea văii acesteia, există o ruină ce păstrează numele biblic: *Khirbet Suric* (apud *Dicționar biblic*, Oradea)

sunt acum capabili să conțină în ei vin; din acest motiv, eu îi numesc ulcioare și spun că omul cel rău este umplut cu vin din Sodoma, umplut cu vinul egiptenilor și cu vinul dușmanilor lui Israel, în vreme ce omul sfânt, care s-a dezvoltat, este plin cu vinul din via din Sorec și cu vinul despre care este scris: *paharul Tău este ca un puternic* (Ps. 22, 6), și sfântul este umplut cu vinul de care s-a folosit Înțelepciunea pentru a-l amesteca cu alte vinuri sau cu mirodenii.⁸

Putem deci să interpretăm aceste cuvinte în funcție de viciu sau de virtute, ca să înțelegem că *tot ulciorul se umple cu vin*, dar trebuie să vedem și consecințele viciului și ale virtuții, pedepsele pentru viciu, binecuvântările și făgăduințele pentru virtute, să arătăm prin Sfintele Scripturi cum pedepsele și făgăduințele sunt desemnate prin vin: *Că așa mi-a zis Domnul Dumnezeu lui Israel: „Ia din mâna Mea cupa aceasta cu vinul urgiei și adapă cu ea toate popoarele la care te voi trimite – Dumnezeu spune acestea lui Ieremia și adaugă: Acelea vor bea și se vor clătina și vor înnebuni la vederea sabiei pe care o voi trimite asupra lor* (Ier. 25, 15-16). El a arătat aici pedepsele sub numele de *vin fără adaosuri*, adică o pedeapsă *fără adaosuri*; Și sunt alții care beau o pedeapsă ce nu este *fără adaosuri*, ci este un vin amestecat, căci *Paharul este în mâna Domnului, plin cu vin curat bine-mirositor, și îl trece de la unul la altul, dar drojdia lui nu s-a vărsat; din ea vor bea toți păcătoșii pământului* (Ps 74, 8). Dacă vrei să vezi și *paharul binecuvântării* (1Cor. 10, 16) pe care îl beau cei drekți, s-ar putea ca acest cuvânt al Înțelepciunii să fie suficient: *Veniți... și beți din vinul pe care eu l-am amestecat cu mirodenii* (Pilde 9, 5); totuși iată-L pe Mântuitorul că va urca pentru Paște într-un *foișor mare așternut*

⁸ ⁷. Ideea aceasta se află la baza explicațiilor alegorice ale Scripturii de către Origen: ideea că „din pământ a venit omul și în pământ se va întoarce” este foarte des întâlnită, peste secole, și la poezii persani. Să exemplificăm cu două versuri ale lui Omar Khayyam: „Și trupul tău, cel mai frumos dintre limanuri / Va fi un biet ulciur din care vor bea drumeții pe la hanuri”.

⁹ Relația om – ulciur este clădită pe faptul că și unul și celălalt au ca „materie primă”, a facerii lor, pământul.

gata (Mc. 14, 15) și împodobit, unde va mânca Paștile cu ucenicii Săi și El le va da o cupă despre care nu se scrie că ar fi amestecat-o, căci Iisus, vrând să-i veselească pe ucenicii Săi, îi veselește cu un vin neamestecat și le spune : *Luați, beți dintru acesta toți. Acesta este Sângele Meu care pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor* (Mt. 26, 27-28). *Aceasta să faceți ori de câte ori veți bea, spre pomenirea Mea* (1Cor. 11, 25); și: *Vă spun vouă că nu voi bea de acum din acest rod al viței până în ziua aceea când îl voi bea cu voi, nou, în Împărăția Tatălui Meu* (Mt. 26, 29). Vezi făgăduința care este *paharul Legii celei noi întru Sângele Meu* (1Cor. 11, 25), vezi pedepsele, pahar de *vin neamestecat* și un altfel de pedeapsă, pahar cu *vin amestecat*, așa încât băutura fiecărui pahar să fie în proporție exactă cu amestecul faptelor bune cu cele rele; înțelege că unii, total străini de religie și cărora nu le pasă de ei înșiși și trăiesc la voia întâmplării, beau vinul neamestecat despre care este vorba în citatul din Ieremia; ceilalți, care nu s-au lepădat public de credință și nefiind cu totul păcătoși, dar fiind nevrednici de paharul *Legii celei noi*, cei care fac uneori fapte bune și alteori, dimpotrivă, fapte rele, beau un *vin curat bine-mirositor* (Ps 74, 8).

Pentru că *Dumnezeu a trecut paharul de la unul la altul* (Ps 74, 8). Care pahar? În fraza aceasta, eu văd două pahare: *îl trece de la unul la altul, dar drojdia lui nu s-a vărsat* (Ps 74, 8). Imaginează-ți paharul cu faptele tale cele bune într-o mână a Domnului și, dacă îmi dai voie să mă exprim cu oarecare îndrăzneală, să punem în mâna dreapta a lui Dumnezeu paharul cu faptele tale bune, apoi să punem paharul cu păcatele tale în mâna strângă a lui Dumnezeu. Când o să fii pedepsit din cauza păcatelor tale, căci tu ai și fapte bune: Paharul este în mâna Domnului, plin cu vin curat bine-mirositor și El a turnat dintr-un pahar în altul ⁹, adică din paharul din mâna stângă în paharul din mâna dreaptă. Pe drept, tu nu poți bea numai paharul binelui, căci

⁹ Acesta este textul comentat de Origen. În Biblie: *îl trece de la unul la altul* (Ps 74, 8).

nu ai făcut numai fapte bune, și nu poți bea numai din paharul păcatelor, pentru că unele dintre faptele tale sunt bune. Iată de ce *El l-a vărsat dintr-un pahar în altul*: proporțional cu faptele tale, mânia și pedepsele sunt temperate pentru tine, așa încât paharul pedepsei tale să fie amestecat cu apă sau dimpotrivă, să fie mai înțepător și mai greu, căci, așa cum tocmai ți-am spus, în proporția amestecului păcatelor cu faptele tale bune, se îndulcește într-un fel sau nu se îndulcește pedeapsa ce provine din paharul mâniei administrate mai mult sau mai puțin fiecăruia dintre păcate; dar dacă tu ești un om desăvârșit, spui: *Paharul mântuirii voi lua și numele Domnului voi chema* (Ps 115, 4).

Tot ulciorul deci, sau bun sau rău, *se umple de vin*, Și după calitatea ulciorului, un vin sau altul se va vărsa în ulcior, în funcție de ceea ce profetul numește aici ulcioare. Deci nu untdelemn se varsă în ulcioare, nici vreun alt lichid, ci fiecare ulcior trebuie să fie umplut cu vin. Apoi, datorită păcătoșilor care se află, dacă ne ținem de literă, în Ierusalimul de atunci și în Iudeea (Ier. 13, 12), Ieremia ne învață cu ce vin va umple Dumnezeu ulcioarele care sunt păcătoșii. Într-adevăr este scris: *Tot ulciorul se umple de vin. Și ei vor zice: Au doară noi nu știm că tot ulciorul se umple de vin? Iar tu să le spui: Așa zice Domnul: Iată, Eu voi umple cu vin până la îmbătare pe toți locuitorii țării acesteia, pe regii care șed pe scaunul lui David, pe preoți, pe proroci și pe toți locuitorii Ierusalimului* (Ier. 13, 12-13). Nimeni nu este cruțat de Acela Care o să pedepsească. Nu pentru că cineva a fost chemat *proroc*¹⁰, dacă a păcătuit, el nu va fi *umplut* cu amenințările ce tocmai s-au numit. Nu pentru că cineva a fost numit *preot* și că părea să aibă superioritatea unui titlu mai onorabil decât acela de laic, Dumnezeu îl va cruța, așa încât să nu fie pedepsit pentru păcatele sale. Ceea ce s-a scris despre alții, spune Apostolul *a fost scris pentru povățuirea noastră, la care au ajuns sfârșiturile veacurilor* (1Cor.

¹⁰ Cuvântul se află în versetul comentat: *preoții și profeții*, dar Origen s-a oprit să mai citească după *preoții*.

10, 11). Dacă deci vreunul, chiar dintre preoți, – vorbesc despre noi preoții creștini¹¹ – sau dintre leviți care încadrează poporul – vreau să spun diaconii¹² – păcătuiesc, va primi pedeapsă cuvenită. Dar sunt și binecuvântări sacerdotale pe care cu harul lui Dumnezeu, le vom vedea ceva mai departe, când, după ce vom fi explicat cuvântul profetic, vom citi *Numerii*, căci va fi acolo vorba despre preoți.

*Pe preoți deci și pe proroci și pe Iuda*¹³, *și pe toți locuitorii Ierusalimului* (Ier. 13, 13). Dumnezeu zice că îi va umple cu vin până la îmbătare pe toți locuitorii țării acesteia și îi va zdrobi/ îi va separa (la Origen) *pe unii de alții, pe părinți și pe fii laolaltă* (13, 14)/ Înțelegem aceasta astfel. Dumnezeu îi adună pe cei dreți și îi împrăștie pe cei păcătoși. Astfel, atunci când oamenii nu părăseau Răsăritul, Dumnezeu nu-i va împrăștia, dar atunci când ei vor părăsi Răsăritul (Fac. 11, 2) și când *unul zice vecinului său așa: Haidem să ne facem un oraș și un turn al cărui vârf să ajungă până la cer* (Fac. 11, 4). Dumnezeu zice despre ei: *haidem să ne pogorâm și să amestecăm limbile lor, ca să nu se mai înțeleagă unul cu altul* (Fac. 11, 7) și nimeni nu a mai înțeles nimic și *i-a împrăștiat Domnul de acolo pe tot pământul* (Fac. 11, 8), „pe fiecare într-un loc de pe pământ” (Fac. 11, 8)¹⁴. La fel și poporul lui Israel: atâta vreme cât nu păcătuia, se afla în Iudeea, dar după ce a păcătuit, își are fiii risipiți pe fiecare într-un alt loc de pe pământ și este împrăștiat peste tot.

Înțelege că ceva asemănător se produce pentru noi toți. Există o *Biserică a celor întâi născuți care sunt scriși în ceruri* (Evr. 12, 23), acolo unde este *muntele Sion și cetatea Dumnezeului celui viu, Ierusalimul cel ceresc* (Evr. 12, 22). Preaferiții vor fi adunați aici ca să fie împreună, în vreme ce păcătoșii vor avea drept pedeapsă suplimentară să nu

¹¹ Textul biblic vorbește despre *preoți*, dar Origen precizează că el aplică textul biblic la *preoții creștini*.

¹² Se înțelege că rangul sacerdotal al leviților, corespunde la creștini, diaconilor.

¹³ În textul comentat de Origen.

¹⁴ În textul comentat de Origen.